Ч. 159 (12.815). Львів, неділя 19. липня 1931. Opłata pocztowa opłacona ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

„Німецька штучка".

Львів, 17. липня 1931.

Вже давно не йшла так горяч та спека в природі в парі з горячими днями в економічному а тим самим і політичному житті світу. Малощо не кожна година приносить горячіші вістки. Останній факт, це здержання виплат німецьким фінансовим велитом „Дармштадським і Національним Банком" (Данатбанком), а вслід за ним урядовий наказ закрити на три дні всі банки та каси ощадности і грошеві біржі Німеччини. Немов хто потягнув за шнурок: за Данатбанком в Німеччині, падуть банки в Австрії, на Угорщині, а у балтійських державах, і скрізь у тих державах зачинені біржі. Одним словом, крах німецького фінансового велита з години на годину захоплює чимраз дальші круги.

Коли прийнято — хоч у зміненому на гірше вигляді — плян Гувера, себто після відложення Німеччині на один рік платности з титулу репарацій, широка европейська опінія була переконана, що небезпека фінансового краху Німеччини минула. Інакше думали в Німеччині ті, що були втаємничені в дійсний стан німецьких фінансів. Вони зразу сказали, що відложення платностей без одночасної великої довготермінової позички — небезпеки не усуне. Тому президент Нім. Державного Банку д-р Лютер одним днем літаком був в Льондоні і Парижі. Вернув з нічим. Франція поставила того рода політичні умовини, яких Німеччина в теперішню хвилю не могла приняти. Німецький кабінет і фінансісти радили дослівно днями і ночами. Вкінці „Данатбанк" проголосив здержання виплат, а вслід за ним появився розпорядок президента німецької держави, яким держава ґарантує вповні всі вкладки і зобовязання „Данатбанку".

Чомуж впав Данатбанк?

На це дав відповідь головний його акціонар і президент Ґольдшмідт. Данатбанк від червня минувшого року до тепер звернув короткоречинцевих позичок міліярд сто мілюнів марок; з того за останніх вісім тижнів виплатив 650 мілюнів марок. Коли додати, що Данатбанк недавно санував фінансовані ним великі підприємства, що також коштувало сотки мілюнів — то стає ясним, що його дальша спроможність виплат припинилася. Кредити, які „Данатбанк" одержував впродовж 5—6 літ, мусів звернути заграничним капіталістам впродовж кількох тижнів.

Німецький фінансовий світ вже давно заявляв, що Німеччина не всилі платити навіть змодифіковані пляном Юнґа воєнні репарації. Господарський стан Німеччини ставав чимраз скрутніший. Бачили це капіталісти, які мали в німецьких банках заанґажовані капітали. Лише не хотіли до останньої хвилі виділи тяжкого положення Німеччини уряди побідних держав, які тягнули з Німеччини величезні суми титулом репарацій (2 міліярди марок річно). Тому капіталісти завчасу зажадали звороту короткоречинцевих кредитів. Поміч Гувера була запізна, бо закордонний фінансовий світ вже передтим втратив довіря до господарської сили Німеччини, виссаженої непомірними репараціями. Вправді платности репарацій відложено на рік, але зате господарському життю Німеччини, її промислові і торговлі забракло допливу крови — *гроша*, бо його, як сказано, забрали вже назад дуже обережні і вразливі заграничні фінансісти.

Німецький уряд старається нині всіми способами опанувати ситуацію, щоби не допустити до дальшого господарського краху. Гінденбурґ з Брінінґом видають один за другим „примусові розпорядки" — **Notverordnungen**. Для збільшення оборотових середників зменшується дотеперішнє законне забезпечення марки (допускається — іншими словами — частинну інфляцію), що, розуміється, відбивається на знижці марки на заграничних біржах.

Одно питання стає перед всіми: чи вдасться Німеччині опанувати ситуацію? Чи „чорні дні" Німеччини минули, чи може це лише початок лиха і прийде ще грізніший час...

В перших днях німецького фінансового краху Франція наче не хотіла й виділи що діється в найближчого сусіди. Голошено навіть, що це лише „німецька штучка", щоби „настрашити" світ можливим переворотом зправа чи зліва, а тим самим і звільнитися від плачення всяких воєнних репарацій. Що правда, розлягались і тверезі французькі голоси, які казали, що не можна з вогнем бавитися, але вони потонули в морі засліплення, жадоби зиску і непогасної ненависти. Зате поважно і критично поставилась до справи Анґлія. Гендерсон вже у Парижі і старається цілим своїм авторитетом спонукати Францію до спільної допомогової акції в користь Німеччини. Спершу малося на увазі, що з Парижа Гендерсон подасться до Берліна, де стрінеться з Мекдональдом, який приїде туди просто з Льондону, щоби „ревізитувати" німецьких міністрів. Однак у ході париських розмов виявилася, видно, необхідність негайної виміни поглядів з німецьким урядом: тому французький уряд телеґрафічно запросив нім. канцлера й міністра закорд. справ до Парижа, звідки вони виїдуть, разом з Гендерсоном, до Льондону — на мерщій скликану туди конференцію закордонних міністрів 4 великодержав Европи й Америки. Представник цієї останньої Стімсон бере участь у всіх тих нарадах. Анґлійська візита в Берліні відложена на пізніше.

Як теж поставилась опінія Польщі до краху в Німеччині? Розуміється, що так само, як опінія Франції, тільки ще різкіше. Всі польські ґазети одноголосно стали на становищі, що світ має до діла з „німецькою штучкою". Німці, мовляв, не хотять платити репарацій, а видають потайки незчислені суми на військо, загрожуючи сусідам зі заходу і сходу! Одночасно та сама польська преса заявляє, що Польщі не грозить ніяка небезпека, бо вона через довголітню митну війну віддалилася від Німеччини. А проте „Данатбанк" замкнув свою філію в Катовицях, яка поважно фінансувала важкий шлеський промисл. Чималі німецькі капітали заанґажовані теж на Познанщині і Поморю. Всі ці капітали німці тепер відкликують. Доляр пішов у Польщі відразу вгору. Очевидно, що воно ще погіршує ситуацію Польщі. Дійсно треба дивуватися такому баламученню польської опінії щоденною пресою, яка займається такою „фаховою" оцінкою ситуації. Лише б. міністр торгу й промислу Ґлівіц відважився поставитись до цих ультрасамовпевнених голосів трохи критично, врештою і сам виступаючи оптимістом. Цікаво теж, що ніхто з польських економістів і політ. публіцистів не рахується з наслідками можливих політичних переворотів у Німеччині і її соціальних потрясень.

На диво і серед наших громадян, навіть таких, що вважають себе за „критично думаючих", під впливом польської преси почала ширитися думка, що, мовляв, „німець втяв добру штуку". Такий великий у нас вплив польської преси, яка вже нераз зуміла в ріжних справах збаламутити нашу опінію. Завжди у нас нема найменшого критичного підходу до польських ґазетних інформацій, нема призадуми над причинами такого інформування. Досить, що так написано в польській ґазеті — значить, „щось мусить бути на річи". Так і тепер з освітленням німецьких подій.

Від 1914 року не було у світі такого тривожного часу, що тепер. Світові знову загрозило безпосередньо велике банкроцтво, велике потрясення. Одно в цьому лиху добро: тріщать основи версальського миру, „вічного ладу і порядку Европи".

Пос. Зиновій Пеленський.

Ще в справі львівських шкіл.

З приводу заборони приймати діти з сіл до школи Шашкевича.

В нашім представленні до нового куратора піднесли ми ще одну справу, що дотикала потреб нашої сільської людности. Від якогось часу бачимо, що наші селяни, маючи обмаль землі, беруться радити собі тим, що полишають одно або двоє дітей на ґрунті, а для інших шукають інших варстатів праці: віддають до ремесла і всяких підприємств. Але що до таких занять вимагають тепер укінченої 7. загальної кляси, то селяни висилають їх по укінченню місцевої школи до міських більшеклясових шкіл, щоби доповнити там свою науку і підготовились цим до ріжних фахових завдань. Тому бачимо на львівських двірцях щодня, як гурми сільської молоді висідають з ваґонів і розбігаються по ріжних школах. З людського і суспільного становища можемо цьому рухові тільки спочувати. В наших часах отвирається всюди тільки нових потреб життя, а за них беруться звичайно жиди, німці і всякі чужинці, що виносять з них чималі користи. То чомуж не малиб цими справами занятись наші діти, підносити тим свій добробут і ставати хосенними для загалу?

Польських дітей приїзджає до Львова щодня, особливо зі сіл, що прилягають до позальвівських стацій, дуже поважне число і ніхто не гадав робити їм труднощів. А наших дітей являлось, бож зубожінні сіл, ледви кільканацятеро; але проти них піднявся в місті дивний спротив. Притоку до того дало домагання львівсько-української людности, щоби признано їй в середмісті філіяльну школу з чотирма повними клясами. Через це піднявся дехто алярм, що при більшім напливі української молоді зі сіл був би маґістрат примушений отворити в місті більше українських шкіл. Після цього видав маґістрат, а радше маґістратський референт, перед роком, поучення до Ради шкільної міської, щоби заборонила нашій школі ім. Шашкевича приймати сільські діти; а шкільний інспектор, що в педаґоґічних справах підлягає тільки Шкільній Кураторії, поспішив зараз з приказом до управителя школи, щоби під особистою відповідальністю не приймав сільських дітей у школу.

Ось ті документи маґістрату і Ради шкільної міської: „Odnośnie do pisma z dnia 5. marca 1930 l. 1733/30 (в котрім українська людність просила філіяльної школи в середмісті) zauważa Magistrat fakt, że do szkół powszechnych lwowskich są przyjmowane w wielkiej ilości dzieci z gmin obcych. Dotyczy to szczególnie szkoły im. Szaszkiewicza. Magistrat jest daleki od otrudniania uprzystępienia oświaty ogólnej dla jak najszerszych warstw społeczeństwa, musi jednak zauważyć, że nie tylko na gminie miasta Lwowa ciąży ustawowy obowiązek dostarczania pomieszczenia dla szkół powszechnych, lecz obowiązek ten ciąży na każdej gminie. Każda gmina winna zapewnić swym dzieciom możność korzystania z nauki powszechnej na miejscu w gminie, a nie spychać tego ciężaru na gminę miasta Lwowa. Magistrat pozwala sobie zaznaczyć, że kryterjum co do przyjmowania dzieci do szkół lwowskich nie może być czasowe umieszczenie dziecka na mieszkanie we Lwowie, lecz stałe zamieszkanie dziecka, a zatem miejsce stałego mieszkania jego rodziców. Z tych powodów uprasza Magistrat Radę szkolną miejską, ażeby wydała zarządzenia bezwględnego stosowania się przez pp. Kierowników szkół do rejonów szkolnych przy nadchodzących wpisach do szkół, tudzież do przyjmowania do lwowskich szkół powsz. tylko dzieci, których rodzice stale mieszkają we Lwowie, i do zrestryngowania przepuszczania dzieci pozalwowskich tylko do ilości wolnych miejsc po wpisanych wszystkich dzieciach szkolnych, stale we Lwowie mieszkających".

А письмо Ради шкільної міської: „L. 4844/30. Rada szkolna miejska we Lwowie dnia

20. czerwca 1930. Kierownictwo Szkoły im. Szaszkiewicza we Lwowie. Do wiadomości i ścisłego przestrzegania pod osobistą odpowiedzialnością postulatów, wysuniętych przez Magistrat miasta Lwowa, w związku z wpisami dziatwy, której rodzice nie mieszkają stale we Lwowie. — Na przyszły rok szkolny dzieci, które już uczęszczały do tamtejszej szkoły, przyjmować wolno bez ograniczeń, natomiast dzieci, nowowstępujące do szkoły, których rodzice stale we Lwowie nie mieszkają, będą mogli uzyskać przyjęcie jedynie na podstawie zezwolenia Rady szkolnej miejskiej i to po ukończeniu normalnych wpisów w miarę wolnych miejsc".

До цих письм зауважу, що в них згадується про велику скількість дітей з чужих громад, котрі (долам) належать до польської народности і вписувались до польських шкіл; але заборону звернено особливо до школи ім. Шашкевича, до якої зголошувалася досі лиш дрібна горстка нашої молоді! Дальше там кажеться, що кожна громада повинна дати своїм дітям змогу побирати науку у власній місцевости, а не спихати того тягару на місто Львів. Але ця примітка поминає ту обставину, що сільські діти користають з науки в сільських школах, оскільки її там одержати можуть, а звертаються до вищих кляс на те, щоби здобути собі вступ до фахових шкіл. Вкінці вкажу ще на те, що хоч розпорядок маґістрату дозволяє приймати позальвівських дітей на випадок вільних місць, одначе в дійсности видається нашим сільським родичам безоглядно відмовну відповідь. Значить: вістря цілої заборони звернено тільки проти української людности.

Але застановімся над цими розпорядками ще ближче. Найперше поставлю питання: чи мав би маґістрат до такої заборони правну основу? Тут пригадую, що за австрійської держави були львівські загальні школи міськими, значить: місто давало на школи все удержання, будинки і платні учителям. В таких обставинах могло місто вводити у своїх школах деякі обмеження; але ніколи того не робило. Тепер змінилися відносини цілковито. Місто дає на школи тільки будинок, а учительські платні, себто величезну більшість удержання шкіл, приняла на себе держава. Таким робом львівські загальні школи стали державними, бо удержуються з загальних податків, а внаслідок того має краєва людність хіба право до часткового користання з цих шкіл.

Деякі члени Кураторії висказали думку, що держава приняла обовязок оплачувати учительство, але місто Львів не взяло зате на себе ніякого зобовязання. Не знаю, чи в цій справі була між обома сторонами формальна умова уложена. Але юридична засада каже: Хто дає, той і користає! В кожнім разі все те стало виходити на грубу кривду нашої сільської людности і тому повинно бути чимскорше розяснене.

Я переконаний, що президія міста не знала нічого про ту заборону. Гадаю також, що й дотичний референт маґістрату не визнавався в ній поважно; бо і звідкиж мав він знати, що в нашу школу, в котрій ще далеко до переповнення, попало кільканадцять сільських хлопців? У наших шкільних кругах удержується погляд, що ту думку і цілий плян піддав йому один шкільний урядовець, наш відомий „приятель", котрий бодай цим способом хотів виявити для нас свої почування. Якби там і не було, то українські радні міста повинні вивести ту річ перед президію і раду міста та домагатися її вияснення. Гадаю, що поважні міські круги не піднесуть задля цеї дрібниці ніяких труднощів, як з причин правних (про котрі я вже передше згадав), так і горожанських (удержуючи з окружаючими селами тісні господарські звязки) і загально культурних (щоби допомогти сусідуючій братній людности до її культурного піднесення). Колиж би з радою міста не повело, тоді мусілиб наші посли, як заступники нашої краєвої людности, вивести справу на ширшу дорогу.

Я уважаю цю справу дуже важною і пекучою. На селах зростає при зрості людности і недостачі землі щораз більша нужда, а за цим поширюється голодний пролєтаріят, котрий стає для кожної суспільности грізним і небезпечним обявом. В загальнім отже інтересі треба давати безземельним кругам інші способи зарібку і допомагати всім верствам суспільности до правильного укладу їх життя. Добро загалу виходить в користь усіх частин; а болі поодиноких частин відбиваються важко на всім орґанізмі. Отже усуваймо всякі недостачі і несім всюди оздоровлення відносин!

Проф. о. Александер Стефанович.

З волинської хроніки.

ГОСПОДАРСЬКЕ ЖИТТЯ.

Збут головних продуктів. До збуту головних продуктів сільського господарства наших земель належить збіжжя, молочні продукти й яйця. Недавно відбулася нарада президії торговельної палати в Люблині з місцевими відборцями збіжжя, які скаржилися на цьогорічні „тяжкі часи" й натякали на дальші знижки цін на збіжжя. Тепер черга прийшла на яйця. 2. липня в Люблині, в тій самій торговельній палаті, відбулася нарада яйчарів волинського й люблинського воєвідств. Експортери яєць з метою більших зисків на цьому продукті наших господарств заклали союз і обрали тимчасову управу. З експортерів, що „працюють" на наших українських землях ввійшли до управи: від Рівного К. Берштайн, репрезентант фірми „Кольбер", Б. Вайнтруб та І. Горович, репрезентант холмської гуртівні експорту яєць. Загалом всі експортери яєць з цих двох воєвідств, це жиди. Зорганізування цих експортерів безумовно поведе за собою обниження цін при скупі яєць у наших селян. Коли-ж це наша кооперація прийде до голосу в цій ділянці господарського життя?

Обшарники та їхні клопоти. Великовласники (поміщики, обшарники) перед війною мали в своїх руках на Волині понад 700 тисяч га землі. Під цей час залишається ще в їхньому володінні біля 350.000 га. Решта землі перейшла до дрібніших рільників, третину яких складають польські осадники й кольоністи з етноґрафічної Польщі. Можна передбачати, що парцеляція обшарницької землі піде нестримно вперед. Про це говорить заборженність великовласників, яка на сьогодняшній день переходить суму 55 міліонів зол., крім приватних борґів, яких не можна окреслити. Ця заборженність обшарників, яка здебільшого є результатом негосподарности і марнотравства, відємно відбивається на всьому господаському житті Волині, не зважаючи на те, що відсотково на обшарників падають менші тягарі, а до того ще їм роблять ріжні полекші, яких не знають селянські маси. Отже швидке розпарцелювання решти обшарницької землі лежить в інтересі загальної економіки. Однак, передбачаючи це, „Земя Волиньска" благає уряд виявити ще більше жертвенности для обшарництва „в імя народових інтересів".

Сельроби і господарський розвиток. Помічається в багатьох місцях, що сельроби ставлять всякі перешкоди розвиткові агрикультури й загалом господарській розбудові. Особливий натиск у деяких місцях повели вони на тих селян, що прийшли до думки про необхідність заложити кооперативні молочарні, називаючи ці молочарні буржуйськими вигадками. Так було й у с. Лаврові на Луччині. Одначе селяни, заклавши молочарню й переконавшися в користях від неї, одночасно переконалися й у тому, що ці „оборонці" працюючогоо люду зовсім не мають на думці інтересів цього люду, а якісь інші. Поволі марка сельробів починає там падати. Те саме помічається й у ділянках споживчої кооперації та „Сільського Господаря", розвиток яких сельробівці систематично гальмують. Правда, вони дуже енерґійно беруться до праці в кооперації, але лише там, де можуть захопити кооперативи в свої руки, щоби через деякий час довести їх до ріжних неприємностей або повного занепаду. Тому віра декого в можність „аполітичної" співпраці з сельробами на „невтральному" господарському полі є наївністю та нісенітницею, бо в плянах сельробів є свідоме нищення української кооперації, як двигуна добробуту мас.

— **Сезонові робітники.** Коли настали жнива, цілі хмари поліщуків тягнуться в ріжні сторони на сезонові роботи у поміщиків. Йдуть вони на Волині головним чином на південь з так званого волинського Полісся: Ковельщини, Серненщини й північної частини Луччини та Костопільщини. Сумний вигляд мають ці пасинки нашої землі у своїх постолах, домотканному одязі й із печат-

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 19. ЛИПНЯ 1931.

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА.

Нова опера.

Ось вам і знову нова опера „Ля Нотте ді Дзораіми" („Ніч Зораіми") в одній дії, якої автором є Італьо Монтемецці. Ця опера вперше побачила світ в театрі Ля Скаля зимою ц. р. Сам композитор є автором численних опер останнього 25-ліття. До його опери „Ля наве" лібретто приготовив Ґабріель д' Анунчіо.

Зміст драми „Ніч Зораіми" слідуючий. Находимось у далекому екзотичному краю — Перу. Річ діється в 1500 роках, себто в часах, коли еспанці саме здобули цей край. Панування королів інків скінчене. Їх богаті палати опущені й призначені руїні. Серед пожеж і звалищ сліди їх королівства затерті. Вже й сам народ хилиться до наїзника. Тільки малий відділ повсталих героїв не клонить свого чола й у недоступних схованцах гір вижидає догідної хвилини, щоби виступити. Ними проводить, їх підбальорює жінка з палкою, гордою душею, яка змагає до одинокої цілі: пімститись! Ця жінка зоветься Зораіма. Мускар, безтронний князь, привязаний до неї її-ж обіцянкою кохання, мусить швидко повернути на золотий престол його батьків!

Біля руїн старинної королівської палати змовники вижидають переходу еспанської військової валки, що переносить багаті запаси зброї та стрільного матеріялу. Повстанці заатакують валку, заволодіють цими запасами й утечуть із добичю у гори: в той час викликана зумисне пожежа прикриє їх утечу.

Зораіма дістає сумну вістку, що Педріто, начальник наїзників, не зважаючи на суперечки двох рас, має нею кохання до неї та хоче зблизитись до Мускара й убити його. Про це в пору князя повідомляють і він скривається біля руїн палати. Там стрічає Зораіму й відновлює присягу на вірність любови.

Педріто не перестає слідкувати за Мускаром. І як тільки він віддалюється від палати, Педріто заходить його зпозаду й одним стрілом трапляє Мускара. Ранений Мускар находить поміч у Зораіми й скривається в її палаті. Але Педріто довідується про це й спішить туди, щоби ворога дістати у свої руки. Зораіма зручними жіночими хитрощами викликує вагання у Педріта. Але вривається товпа наїзників — що вже родинами живуть у Перу — і вимагає смерти Мускара. Зораімі лишається одинокий вихід: обман. І вона несподівано перетворюється: замість невблаганої та жорстокої ненависти до наїзників, вона виявляє усміх, доброту, жіночу ніжність і змисловість, що опянює Педріта й він зраджує еспанців, яким обіцяв голову Мускара. Товпа відходить. Підлесливість Зораіми хилить його до того, що він дає дозвіл на те, щоби ранений Мускар утік у гори. По відході товпи й по віддаленні гуртка перувіянців, що несуть раненого князя у гори, Педріто простягає свої рамена до пречудової добичі. Зораіма виховзується з його обіймів і свою дівочу грудь пробиває кинжалом. А в горах знимається могутня заграва пожежі. Зближається знову гамір юрби наїзників, яка, спантеличена, бачить, що Педріто зрадив її. Зораіма, віддаючи останній віддих свого життя, думає про князя Мускара, що таки врятований.

*

Опера лірична. Акція переходить жваво і звязко. В рухливості, гнучкості темпераменту єднаються сцени гуртів і поодиноких постатей. Увага слухача пильно слідкує за лібреттом. Компонуючи цю оперу, музика не шукає ніяких нових інструментальних засобів: не думає поринати в закутини душі своєї постаті. Сольовий спів і хори дають повні, живі мельодії.

Опера подобається публиці: своєю простотою, своєю будовою — драми й музики, — своєю приступністю. Опера написана на зразок інших довоєнних мельодійних італійських опер.

Тому, слухаючи цю оперу, відразу спостерігаєте, що її автор у свойому натхненні опирається тільки й виключно на знанні й докладному перестудіюванні інших опер великих музиків. Отже й важко говорити про саме натхнення. Тут пересувається перед вами: В. Белліні, Понкіеллі, Дж. Верді, Р. Ваґнер. Пишучи цю оперу, автор ні на крок не відступав від цих джерел. Є напр. моменти, які надзвичайно маркантно нагадують нам Р. Ваґнера з його пориваючим і соковитим кольоритом, з його вимовною музичною мовою.

Критика (напр. „Корієре деля Сера") тільки злегка згадала про це. „Деякий відгомін — каже критик — ваґнерівського виїмку прислужився тут тим, що легше можна відчути музичну ідею". Звичайно, критик дуже обережно поводиться, згадуючи тільки про відгомін ваґнерівського виїмку. Але як ви вчуєте цілу музичну фразу Ваґнера — дещо інакше повторену — то це для вас вже щось більше, як лише „відгомін".

В іншому місці каже критик: „...музичні засоби Дж. Вердія послужили І. Монтецціму краще, ніж засоби Понкієлія".

При слуханні цієї опери вичуваєте, що вона писана з великим напруженням уваги музика, та що в ній бракує вільного, зривного пориву натхнення: вона опрацьована тільки з натугою розуму.

Це опера, яку невибагливий слухач приймає спершу й горячими оплесками, а там і забуде про неї.

Мілано весною 1931

тю парів на обличчі. Ніхто не опікується ними й ніхто серіозно не працює для покращання їх долі. Але найгірше те, що ті, які хотіли би занести до них світло знання й господарську культуру, зустрічають непереможні перешкоди, дарма, що нікому не може вийти користь з істнування і побільшування кадрів вимушеного, безпросвітнього й огірченого, тому на всякі підшепти покваппого, сільського пролетаріяту.

Свята „Рідної Школи".

„Свято Молоді" в Рогатині.

Дня 5. липня ц. р. відбулося в Рогатині під покровом Повітового Кружка „Рідної Школи" величаве „Свято Молоді", уладжене з нагоди 50-літнього ювилею УПТ. „Рідна Школа". Свято уладжено заходами Учительського Збору рогатинської народньої школи „Р. Ш." при допомозі ідейних одиниць нашого громадянства. Ініціятиву до уладження свята дав управитель народньої школи „Р. Ш." п. Микола Водонос, заохочений блискучим успіхом львівського „Свята Молоді", в якому дітвора рогатинської народньої школи „Р. Ш." брала активну участь. Завдяки сприяючим обставинам, на які зложилися солідна підготовка вправляючих, відповідна реклама, переведена хистом п. П. Самоверського й чудова погода, свято випало під кожним оглядом дуже успішно. У святі брали активну участь: дітвора місцевої української захоронки, діти народньої школи „Р. Ш." і читальняна молодь з Рогатина, Пукова й Жовчева. Свято відбулося на просторім шкільнім майдані й почалося почетним ходом дітей захоронки й народньої школи, зорганізованим учителем „Р. Ш." п. В. Кривоусом. Опісля слідували виступи молоді. Дітвора захоронки в числі 60 душ виконала під проводом своєї опікунки Сестри Хризанти ряд забав зі співами. Годиться піднести муравлиний труд Сестри Хризанти, яка впродовж 4-ох тижнів, себто від оснування захоронки, виказала такі гарні висліди своєї праці. Під проводом п. Славки Гевківної молодь народньої школи виконала граціозно 4 ритмічні вправи до кількох пісень. За цим слідували гарно виконані вправи молоді з Пукова, яка під проводом п. Степана Юркова дала 3 виступи: вправи дівчат та мішані вправи з хлопцями. Дуже гарною точкою були 4 роди веж, які виконали дівчата школи „Р. Ш." під проводом п. Зені Поташниківної. Читальняна молодь з Рогатина під проводом п. Адама Антоновича перевела дужання в линві. Вкінці молодь з Жовчева під проводом п. Івана Магмеда виконала в козацьких строях національні танці, а саме: гопака, запорожця, козачка й катерину. Гучні оплески публики були заслуженою нагородою для групи танцюючих. Увесь час приґравала дута орхестра читальні „Просвіти" з Рогатина під проводом учителя „Р. Ш." п. Мих. Пирога. На „Святі Молоді" було приявних около двох тисяч видців, не лиш із Рогатина, але й зі сусідніх сіл. Уся публика відходила зі свята з повним вдоволенням і переконанням, що „Рідна Школа" заслуговує на признання і піддержку всього українського громадянства.

Ювилейне Свято „Рідної Школи" в селі Дібринові, рогатинського повіту.

Дня 7. липня ц. р. в день св. Івана Хрестителя відбулося величаве Ювилейне Свято „Рідної Школи" в селі Дібринові, рогатинського повіту, уладжене заходами місцевої читальні „Просвіти". Свято відбулося в читальняній домівці, яку виповнили вщерть свідомі громадяни Дібринова. У програму свята ввійшли такі точки: Гимн „Рідної Школи", святочна промова, народні пісні і деклямації. Співав читальняний мішаний хор під орудою п. Осипа Будного. На святі були приявні делеґати Пов. Кружка „Р. Ш." п. Микола Водонос і п. Микола Ромах. Перший з них виголосив святочну промову, другий зложив від Старшини Пов. Кружка „Р. Ш." привіт і подяку членам читальні „Просвіти", особливо п. О. Будному за зложений труд около уладження свята.

Чистий дохід зі свята призначено на Ювилейний Дар для „Рідної Школи".

Як зачувати — за приміром громад Пукова і Дібринова приготовляються до Ювилейного Свята „Р. Ш." й інші села, як: Підгороддя, Кліщівна, Руда, Заланів, Потік, Залипе, Черче, Залуже, Вербилівці, Бабухів, Конюшки, Данильче, Жовчів, Путятинці, Лучинці, Явче, Васючин і інші з рогатинського району. Лише Бурштинщина й Болшівеччина спить сном „блаженних" і не дає знаку життя. Та думаємо, що й там найдуться свідомі одиниці і зорганізують чимскорше хочби скромні Ювилейні Свята „Р. Ш.", зложені по крайній мірі з богослуження, реферату і ювилейної збірки, чим дадуть доказ, що доля „Рідної Школи" не є для них байдужною, так як не байдужною майбутність молодого покоління.

Обласний Бойківський Музей.

Звідомлення Товариства „Бойківщина" в Самборі. Ч. 6.

Від останнього виказу Музей при Т-ві „Бойківщина" в Самборі значно поширився і виказує тепр 2070 чисел (6434 предметів). Головно поширився археольоґічний відділ (дві кремляні сокирки і звиш 200 куснів кераміки з княжої доби) з Городища, з Ступниці. Область Бойківщини в ціли успішнішого збирання особливо народньої ноші, вишивок, етноґрафічних і топоґрафічних матеріялів мусить бути якнайшвидше подїлена. бо Т-во Бойківщина в Самборі неголне обняти східних повітів, як: Стрий, Сколе, Болехів, Долина, Калуш і Рожнітів, тому з жалем слід зазначити, що громадянство місто Стрия досі не відбуло ще загальних зборів.

До речі згадати, що Т-во „Лемківщина" в Сяноці, головно завдяки енерґійній роботі проф. П. Геца і о. Стефана Венгриновича, в короткому часі призбирало звиш 500 експонатів, в тім деякі великої вартости, а зате бойки зі Стрия і Перемищини дрімають. Також Т-во „Яворівщина" скомплетувало вже деревні вироби своєї округи і тепер вязбирує народню ношу, головно гарні місцеві вишивки.

Заворушення в Індії.

Неспокої в Індії не вгавають. Вязницю в Пудукотах окружила товпа, зложена з тисячі осіб вдерлася до середини й увільнила всіх арештованих. Опісля нарід напав на резиденцію та бюра голови адміністраційної ради і підложив вогонь в кількох місцях. Команданта поліції ранено. Заворушення були протестом проти проектованої підвишки ґрунтового податку.

—o—

Військовий наглий суд у Варшаві.

Майор Генерального штабу більшовицьким шпигуном.

У військовій вязниці у Варшаві розпочався в пятницю 17. липня ц. р. наглий суд над майором польського ґенерального штабу Пйотром Дембковським, обвинуваченого в шпигунстві в користь більшовиків. Вязничний будинок, де судять Дембковського, оточений сильними патрулями жандармерії. Розправа тайна.

Дембковського приловлено, як заходив до посольства Рад. Союзу при вул. Познанській у Варшаві, при чому раз вніс туди грубу течку, а виходячи з будинку не мав її. Зате ніс її його товариш, буцімто сам посол СРСР. В тому самому моменті арештовано Дембковського, який так збентежився, що хотів течку відобрати від товариша. Стверджено, що були в ній військові документи. Обв. Дембковський признався до шпигунства заявляючи, що був ідейним комуністом і виконував приказн комуністичних властей. Обвинуваченому грозить кара смерти.

—o—

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 19. ЛИПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЕМ ЛІТЕРАТУРИ.

Ріжні духові потреби.

Найлекшою і найбільше примітивною методою критики є домагатись від твору, щоби він ішов по лінії нашого світогляду чи не суперечив йому. Завдяки ній можна найпростіше засувати, яким повинен бути справжній твір і справжня література. Все те, що з цим світоглядом не покривається — можна проголосити безвартним.

Так роблять усі фанатики заявляючи, що їм залежить більш на здійсненні своїх ідей, ніж на розвитку літератури, що йде в розріз з цими ідеями. Усі вони приймають аксіому, якій заперечує здоровий розум і очевидні факти дійсности. Цією аксіомою є домагання, щоби всі не тільки однаково думали, але й відчували. Від духового „настроєння" супроти твору залежить у людей задивлених в одну ідею його оцінка.

Факти стверджують, що більшість великих літературних творів стає загальнонаціональним або загально-людським надбанням, дарма, що вони не покриваються з ідеольоґією ріжних суспільних кляс, партій і одиниць, а навіть не журяться їхніми ідеалами. Ріжні догматичні критики пробують, свідомо невірно або поражені своєрідним дальтонізмом, добувати з великих письменників саме те, що в них самі вкладають. У Шевченка находять у нас не від нині всі партії й світогляди потрібні цитати на доказ, що він є „їхній".

Ця абстрактна частина творчости письменника підфарблена узагальненнями критиків є найчастіше найслабша. Думки в роді „В своїй хаті — своя правда", „Учітеся брати мої" висловлював негірше також Грінченко, у своїй ролі народнього просвітителя. Зате „Вечір" Шевченка, „І широкою долину" і інші його ліричні поезії мають досі подих свіжости, — не є схемою, яку можна наслідувати, наче програму.

Та діло не в тому, хто яку частину твору чи творчости, індивідуальности чи діяльности письменника вважає вищою, глибшою, тривкішою. Діло в розумінні, що на літературу народу мусять складатись твори ріжних світоглядів і індивідуальностей, ріжних сюжетів, проблем, і вражливостей, таксамо як нарід мусить складатись з одиниць із найбільше ріжноманітними умовинами й психічними потребами.

А ще важніше для критика зрозуміти, що кожний рід літератури заспокоює своєрідну потребу, що ріжні твори родяться з ріжних спонук, звертаються до ріжних читачів, стають засобом складних переживань, яких не можна розбудити ніяким іншим способом крім твору мистецтва.

Зрозуміння окремішности мистецтва від інших форм виявлення людської енерґії, зрозуміння ролі індивідуальности в ньому доступні щойно на тому рівні психольоґії одиниці, коли вона не вірить у вплив на чужу психольоґію безпосередніми повчальними засобами педаґоґії й моралі. А саме в такий вплив вірять ті, що домагаються від творів літератури якнайяснішого проведення якоїсь ідеї, проголошування світогляду, підбадьорування до якоїсь діяльности.

Вже на трохи вищім ступні педаґоґії вчителі бачуть, що їхні ідеї не мають корисного впливу, коли вихованці відчувають їхне намагання накинути їм готову тезу. Усе безсилля сучасного виховання йде в парі із що-раз сильнішим підкреслюванням мети цього виховання педагогами. Проповідництво розбуджує природну, реакцію серед усіх, що критичніше підходять до життєвих явищ і хотіли би розглянутись у них власним зусиллям.

Найслабшою основою всякої догматичної критики є ті самі хиткі підвалини, на яких тримається тенденційна література: всі ці твори ведуть надто часто до зовсім протилежної мети ніж мають намір вести. Найлекше стати комуністом від націон. літератури, а націоналістом від комуністичної. Твори зроджені під напором тенденції звужують світ до таких тісних рямок, що вони прокидають природний бунт проти найсимпатичнішої ідеї, яку ми схильні були би приняти самі, добровільно. Нескладна психольоґія загалу реаґує найзвичайніше по закону крайностей, екстремів. Люди зі складнішою психольоґією піддаються впливам аж тоді, коли самі можуть іти їм назустріч.

Війна з муринами.

Бельгійське кольоніяльне військо давить безпощадно муринський бунт в Конго. В місцевості Кандале мурини заатакували білих. Військо відповіло скорострільним вогнем, наслідком чого упала добра сотня муринів. Інші розбіглися. Білі мали тільки двох ранених.

—o—

ОСТАННІ ВІСТИ

НОМІНАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ВОЄВОДИ.

В пятницю 17. липня ц. р. іменовано львівським воєводою д-ра Йосифа Ружнецького, який дотепер був віцевоєводою в Лодзі. Д-р Йосиф Болеслав Ружнецький уродився в Києві 1890 р. До гімназії ходив у Сх. Галичині, а на львівськім університеті студіював право і тут осягнув степень доктора прав. В 1914 р. вступив до легіонів, де осягнув степень дипльомованого майора.

МАЙОРА ДЕМБКОВСЬКОГО ЗАСУДИЛИ НА КАРУ СМЕРТИ.

В пятницю 17. липня ц. р. в 6. год. вечором засудив військовий наглий суд у Варшаві майора Дембковского на кару смерти через розстріляння. До двох годин по затвердженні присуд мусить бути виконаний.

БІЛЬШОВИКИ ВІДКЛИКАЛИ ВІЙСЬКОВОГО АТАШЕ З ВАРШАВИ.

Польська преса повідомляє, що більшовики наказали заступникові військового аташе Богобоєві при більшовицькім посольстві виїхати негайно з Варшави до Москви. Негайний відізд Богобоя мабуть тісно злучений зі шпигунською аферою майого генерального штабу Дембковського.

ВИБУХ ПЕКОЛЬНОЇ МАШИНИ В ВАТИКАНІ.

З Риму надійшли вістки, що в пятницю 17. липня ц. р. знайшли жандарми при замиканні церкви св. Петра залізну пушку в пакунковому папері. По розвязанні пачки виявилося, що це пекольна машина. Комендант жандармерії ватиканської держави приказав помістити покищо пекольну машину в городі, щоб опісля оглянули її піротехніки. В год. 1.45 вночі пекольна машина вибухнула, але не заподіяла ніякої шкоди, хіба що від детонації вилетіло кілька вікон.

Преса повідомляє, що пекольну машину підкинули протифашистівські круги. Державний секретар кардинал Паччелі відобрав звіт від коменданта жандармерії в справі вибуху пекольної машини і негайно зложив звіт папі. Ватиканські круги непривязують надто великого значіння до цього вибуху.

КОМУНІСТИЧНІ ЗАВОРУШЕННЯ В НІМЕЧЧИНІ.

В четвер 16. липня ц. р. дійшло вночі до великих комуністичних заворушень в кількох містах, а саме: в Кобленції, Дармштадті, Діссельдорфі і Гельзенкірхен. В Гельзенкірхен комуністи погасили в одній дільниці світло і почали грабити споживчі склепи. Між поліцією і комуністами дійшло до правильної боротьби, яка тривала цілу ніч аж до ранку.

НІМЕЧЧИНА ДІСТАНЕ МІЛІЯРДОВУ ПОЗИЧКУ.

З Парижа повідомляють, що емісійні банки Франції, Англії і Америки годяться признати Німеччині покищо 500 міліонів долярів, але під застав доходів з мит. Позичку сплачувала би Німеччина протягом 10 років. До Парижа приїхали нім. канцлер Брінінґ і мін. закорд. справ Курціюс, де відбудуться наради з французьким урядом, Гендерсоном, Стімсоном та італ. мін. Ґранді. Англійська преса дуже сумнівається чи Німеччина згодиться на тверді умовини позички, щоби віддати під застав доходи з мит, бо тоді Німеччина попала би в подібне положення як Туреччина чи Китай перед світовою війною.

Уся творчість родиться як прояв свободи. Література й мистецтво завдячують свій могутній вплив саме цьому свободолюбному подихові, що йде від творів і творців. Письменники й критики одержимі одною ідеєю, яку хотіли би поширити якнайширше між якнайбільшу скількість людей тратять у своїх творах найціннішиий елемент творчого впливу: духове зусилля, щоби дійти до якоїсь ідеї. Те, що вони мають уже готове — світогляд і його доцільність, не має сили розбуджувати духового ферменту ні в них, ні в інших.

Найбільшою оманою свободи є віра, що письменник прямує до неї й здобуває її, принявши якийсь готовий її ідеал. Таксамо як свобода кляси або народу мусить бути виборювана ріжними етапами, так і свободолюбні ідеї твору й світогляду виявляються тільки в зусиллі. Ніяка суспільна, політична, а навіть національна ідея не має в творі сили, величі, змісту й доцільности незалежно від того, як вона є індивідуально перетворена на низку постатей, образів, рефлексій, вражінь.

Твори літератури не живуть завдяки світоглядам, ідеям, поглядам; вони не є фільософічними системами. Протиставляти літературним творам свій світогляд це так само як протиставляти фільософічному світоглядові свої почування; в обох випадках наш осуд про них (про твори чи про світогляд) має тільки значіння чисто приватної інформації: „це мені не подобається — без арґументу".

НОВИНКИ

— **Магазин постелі Р. Джала,** Львів, Хорушини 5. (коло кіна „Аполльо") поручає по найнижчих цінах ковдри, матераци і постіль. Переробляє ковдри по 6 зол., матераци по 8 зол. 2015 20—20

— **Українці мистцями шахівництва.** В половині червня ц. р. скінчився в Станиславові шаховий турнір за мистецтво міста. Перше місце здобув українець, Степан Титор. Як відомо, шахове мистецтво Львова також осягнув українець.

—**Всюди ощадність.** Зачувати, що уряд має скасувати зворот державним урядовцям видатків на навчання дітей в приватних середніх школах. Державний скарб має тим способом заощадити кілька міліонів зол.

— **Уневажнення міських виборів.** Вибори до міської ради в Сколім, переведені в травні ц. р. уневажнило станиславівське воєвідство. Нові вибори мають відбутися до 14 днів.

— **Прибічна рада в Галичі.** Станиславівський воєвода іменував нову прибічну раду в Галичі. Комісарем остає дальше б. староста Полльо, а його заступником є українець Василь Петраш. В склад ради входить: 3 поляки, 1 українець, 1 русскій, 2 жиди і 1 караїм. Це перший випадок, що заступником бурмістра іменований українець.

— **Нема що робити на „кресах".** Польську „народову орґанізацію" в Тернополі, що мала підтримувати польщину на східних „кресах", рішено зліквідувати. Її маєток переходить на окружний відділ „Товажиства школи людовей".

— **Еміґрація до Арґентини.** Еміґраційний уряд позволив 100 особам з Польщі виїхати в липні ц. р. до Арґентини без покликання. Їхати можуть тільки самітні рільні робітники. В першому півроці 1931 р. арґентинський консулят у Варшаві дав віза 1430 особам.

— **Щадничі обманства.** Львівська поліція арештувала почтового практиканта Владислава Кіселя, що ошукав Почтову Щадницю на 700 зол. Він вкладав до каси дрібні квоти на ріжні книжочки і ріжні імена, опісля ті книжочки фальшував, дописуючи напр. до 5 зол. „0" або іншу цифру і ті „поправлені" квоти вибирав з каси. Крім того з підручної каси, якою завідував, украв 103 зол. Арештовано також вояка Андр. Міхалевського і Талея Рохта, каварняного послугача, що хотіли вибрати з почти кількасот зол. на сфальшовані щадничі книжочки.

— **Злодії стріляють.** До крамниці української кооперативи „Згода" в Бистриці, пов. Дрогобич, вломилися два злодії, яких сполошив склепар Павло Панів. Дібравши собі кількох сусідів, Панів пустився за злодіями в погоню. Коли вже їх до ганяли, один із злодіїв вистрілив з кріса і вбив Панева на місці, ранячи крім того Стефана і Івана Чопиків та З. Копця. Бандити втікли і досі не викрила їх поліція.

— **Автобусова катастрофа перед судом.** Перед карним трибуналом у Львові станув 16. ц. м. шофер Ст. Бяли, винуватець автобусової катастрофи, в якій згинула одна особа. Дня 25. листопада м. р. Бяли кермував автобусом, везучи з Дублян три студентки і одного студента політехніки. Коли вечором доїздив до Львова, на мості, де перехрещується жовківська шоса з річкою Полтвою, шофер стратив панування над кермою й автобус вдарив на поруча. Від сильного удару поруча заломилося й автобус упав з висоти 4 метрів на беріг Полтви. Наслідком катастрофи студентка Софія Манкевич погибла на місці, а інші пасажири також і шофер тяжко потовкалися. Перед судом Бяли оправдувався тим, що дорога була ховзка від болота, а в додатку попсувалася керма. Дістав 6 місяців арешту.

— **Ограбили потяг.** З товарового потягу, що їхав зі Львова до Тернополя, між стаціями Задвіря і Куткір вкрадено кілька пак, в яких було 120000 папіросок. Вломники дісталися підчас руху до вагону і викинули скриню з папіросами на насип, але не встигли її забрати. Саме тоді надійшов постерунковий з Красного, що мав службу в тих сторонах і побачивши скриню, велів відставити її до стаційного уряду. За злодіями шукають.

— **Смерть від грому.** Торговець сіна в Глинську, пов. Жовква, Задель Аснер поїхав 14. ц. м. на луку по сіно. Коли зі слугою Паранею Велікан наложив сіна на віз і взяв залізні вили до рук, щоби рушити з місця, ударив грім у фіру, убив Аснера й одного коня і підпалив сіно. Слуга хотіла рятувати другого коня і відпрягаючи його, зі страху зімліла. Аснер осиротив молоду жінку і двоє дітей.

— **Бандитизм на селі.** Двірський слуга з Віднова, Іван Петриця, вертав з жінкою 14. ц. м. вечором з Куликова додому. На дорозі припинило їх трьох опришків і зажадали грошей. Коли Петриця боронився, один напасник свиснув і з кривіки вискочив вояк та загрозивши багнетом, поміг відібрати йому всі гроші, які мав — лише 10 зол. Поліція викрила, що вояком був урльопник Микола Ленчук, а його спільниками Валентий Буда з Кошелева, Владислав Чистонь з Надійча і Он. Лахман з Гребенець. Всіх арештовано.

— **Більшовицькі нісенітниці.** В московських театрах виставляють безбожницьку штуку „Хрещення Руси", в якій князя Володимира представляють безбожником, що при допомозі християнства хоче експльоатувати „працюючі маси", а набіг половців як „інтервенцію" проти тодішньої „працюючої України".

— **Дрібні вісти.** В Кокані під Калішем помер ла 103-літна старуха Владислава Кустероаа, що ціле життя не хорувала й до останнього часу працювала тяжко. — Зачувати, що заходами станиславівського воєвідства має повстати в Станиславові школа гуцульського промислу. — Папа затвердив вибір архимандрита ЧСВВ. та його дорадників. — Чека в Минську розстріляла 3 католицьких священиків під закидом протиреволюційної діяльности.

— **Іспит зрілости** в українській гімназії в Коломиї в днях від 17. до 22. м. м. зложили: Айзер Айзіґ, Березовський Орест, Брилинський Богдан, Верґун Р., Гавсхкнехт Шулім, Городиський Богдан, Григорків Аксентій, Губернат Волод., Запутович Тадей, Кавалець Іван, Копчук Богдан, Корбутяк Дмитро, Коцаба Теодор, Кубранович Нестор, Куґельмас Мойсей, Курпяк Ярослав, Куфлюк Василь, Лоюк Микола, Малащук Роман, Ноґа Остап, Рехтер Іре, Ротенберґ Альфред, Савчинський Володимир, Семеняк Роман, Семотюк Ілля, Станецький Роман, Фенюк Степан, Финик Мирослав, Цісик Володимир, Чичул Семен, Чолій Богдан, Шилкевич Юрій, Якібчук Дмитро, Якібчук Ілля. 8 абітурієнтів репробовано, а 5 від іспиту відступило.

—o—

Біржа.

Гроші.

Американський доляр 9·12·00—9·12·50, канадійський доляр 9·02·00—9·03·00, чеська корона 0·26·33—0·26·66, австрійський шілінґ 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·25—0·05·50, французький франк 0·34·80—0·35·00, швайцарський франк 1·71·90—1·72·10, фунт штерлінґів 43·40·00—43·60·00, радянський червінець 0·00—0·00, німецька марка 0·00·00—0·00·00.

Золото: 20 корон 36·80·00—37·00·00, 20 франків 35·00·00—35·20·00, 20 німецьких марок 00·00·00—00·00·00, 10 російських рублів 47·00·00—47·20·00.

Срібло: Австрійська корона 0·36·00—0·36·50, 5 австрійських корон 2·00·00—2·10·00, австрійський фльорен 1·00·00—1·05·00, російський рубель 1·60·00—1·65·00, копійки за рубель 0·80·00—0·85·00.

Відозви й комунікати.

Повідомлення кліматичної стації для хлопців на Соколі.

Українське Гігієнічне Т-во враз з філією „Учительської Громади“ та Батьківськими Кружками українських шкіл у Львові організує на місяць серпень 1931 р. кліматичну стацію для хлопців у віці від 13—20 років життя на Соколі біля Підлютого. Лікар для хлопців д-р Юліян Кордюк, а опікун проф. Тома Водяний. Харч здоровий і обильний пять разів денно.

Оплата за побут на кліматичній стації від 31. липня до 29. серпня 1931 р. коштує 70 зол., для вигоди розділена на 2 рати: І. рату в сумі 35 зол. слати до 25. липня до канцелярії Українського Гігієнічного Т-ва у Львові, вул. Клушинська ч. 3., а II. рату в сумі 35 зол. платна на місці. За зголошення уважається вплачення першої рати. Кошти подорожі поносять учасники окремо.

Всім зголошеним вишлеться: 1) квестіонарі, які слід виповнити і привезти зі собою, 2) приписи для учасників, 3) особистий вирял.

Кожний учасник мусить мати при собі особистий документ (шкільну леґітимацію або „довуд особісти“).

Спільний виїзд зі Львова до Брошнева на Стрий дня 31. липня в год. 6.45 рано. Збірка учасників на головному двірці в головному вестибулі в год. 6. рано.

Хлопці з інших місцевостей приїздять просто до Брошнева дня 31. липня і там збираються на двірці в год. 12. впол. Опісля всі віїзджають разом колійкою на Сокіл.

Тому, що є ще вільні місця, можна зголошуватися негайно, а найдальше до 25. липня 1931 р. на адресу: Українське Гігієнічне Т-во у Львові, вул. Клушинська ч. 3. (тел. 48—82).

Головний Виділ Українського Гігієнічного Т-ва.ч

При зміні адреси просимо подавати й стару адресу.

Зміна адреси 1 зол. Можна посилати почтовими марками.

Дописи.

СКАЛАТЩИНА. *(Просвітянська анкета).* Дня 30. червня ц. р. відбулася просвітянська анкета філіяльної округи Скалат. Метою її було: познайомити делеґатів з дійсним станом просвітянського руху в окрузі філії Скалат, знайти шляхи і способи для оживлення культурного життя по селах і накінець сцентралізувати життя в руках філії. На нараді було присутних 47 делеґатів: селян і 2 священиків. Дійсний стан просвітянського життя в окрузі представляється так: всіх читалень в окрузі є 22, з того нечинних 4 (Поплави, Жеребки Шляхотські, Митниця, Зарубинці). Значить, маємо тільки 18 читалень, які щось трохи варті. У тих 18 читальнях є згуртованих 870 членів (дійсних, зн. таких, що вплатили вкладку, а не записаних). Число греко-католиків, отже таких, які моглиб належати до читальні, числячи від 18 літ вгору включно з жіноцтвом, досягає у тих 18 громадах кругло 7000. Отже на загальне число 7000, яке повинно бути зорганізоване в читальнях, є 870 дійсних членів, значить ледви 8 проц. є в рямках „Просвіти“. Для порівнання додам, що число активних латинників в окрузі філії по неповним ще обрахункам буде більше як 15 проц. Ті самі цифри повинні вже давати богато до думання. Для орієнтації подаємо членську вартісність кожної читальні у відсотках: Колодіївка 200 дійсних членів (500 можливих), вартісність 40 проц.; Криве 50 (200) 25 проц.; Скалат-місто 37 (500) 7.4 проц.; Жеребки Королівські 45 (480) 10 проц.; Хмелиська 35 (350) 10 проц.; Старий Скалат 53 (400) 13 проц.; Полупонівка 30 (100) 30 проц.; Сороцько 89 (600) 15 проц.; Маґдалівка 33 (400) 8 проц.; Теклівка 10 (150) 7 проц.; Городниця 77 (200) 35 проц.; Мовчанівка 9 (150) 6 проц.; Новосілка Скалатська 35 (600) 6 проц.; Іванівка 45 (600) 7.5 проц.; Пізнанка Гнила 39 (400) 10 проц.; Рожиська 44 (700) 6 проц.; Фащівка 20 (300) 7 проц.; Турівка 20 (200) 6 проц. З того бачимо, що найсправнішу орґанізаційну машину має Колодіївка. Беручи за мірило зіграність людського матеріялу, себто єдність сільського проводу з орґанізованими, свого рода авторитет „влади“, перше місце належить Городниці. Зате найбільші дані можливости розвитку має Сороцько, дальше Пізнанка Гнила, Рожиська. Щодо засобів, якими притягається членів, себто стану бібліотек, аматорських гуртків, голосного читання, дискусій і т. п., то солідні бібліотеки находяться лиш у 7 селах (на всіх 18): Скалат, Старий Скалат, Колодіївка, Сороцько, Жеребки Королівські, Полупанівка, Хмелиська. Загальна скількість книжок, якими читальні розпоряджають, є 1900; з того треба відчислити на нові книжки 400 примірників, отже ледви 20 проц.; решта перестарілі, потрібують доповнення. Найбільш рухливим є аматорський гурток в Колодіївці, потім в Сороцьку, Хмелиськах. Точної статистики, кілько представлень від 1. січня ц. р. в окрузі відбулося і з яким успіхом, філія не має, бо читальні не пересилають подань до староства через філію. На тім полі треба відмітити цілковитий брак орґанізаційної дисципліни. Інша ділянка освітньої праці: голосне читання і дискусії — щойно пару місяців запроваджена і зібраний матеріял ще за малий, щоб його можна практично зужиткувати і витягнути відповідні висновки. Весь просвітянський рух в окрузі держиться виключно ще „старими“ людьми, що перебули світову і визвольну нашу війну, а молодь не бере майже ніякої участи. Невеселі перспективи, якщо не потрафимо в найближчій будучности утворити в кожнім селі „Рідної Школи“; можнаб сказати, що наша культурна обороноспроможність в великій мірі дихає ще старим австрійським „вишколом“. Про теперішній „вишкіл“ аж жах згадувати. Та одно певне, що в теперішних умовинах „Просвіта“ завдання орґанізації молоді не втне. Дискусія щодо шляхів і способів поправи просвітного руху йшла в тім напрямі: 1) Якнайбільше уваги звернути на голосне читання і дискусії, „бо в них міститься вся суть читальні“, як висловився один з промовців. В справі того, які книжки читати, забрав голос о. Гр. Плакида, висказавшись в тому напрямі, що ті книжки повинні побільшувати нашу духову вартість, повинні передовсім єдність села зберігати, а не як дїється часто, його розєднювати; поручив горячо кожній читальні „Листи до Братів Хліборобів“ і „Катехизм українського Державника“. 2) Посилити за всяку ціну працю аматорських гуртків, які мають потрійну вартість, бо дають молоді культурну „забаву“ в руки, родичам запевнення, що їх діти чогось навчуться, а вкінці приносять дохід, витягаючи вкладку з нечленів. 3) Скликувати районові конференції, що мають привернути єдність в думанні серед сільських провідників. Як найвартісніший голос треба відмітити п. Григорія Погорільця, котрий висказався за заведенням для членів читальні обовязкових іспитів з історії і ґеографії нашої землі, за заведенням свого рода дисципліни читальняного „стажу“. О. Плакида прегарно мотивував заведення по читальнях літописей. Згадані точки перейшли однодушно в формі резолюцій. Рівень дискусії досить вдоволяючий. Прикро вражало, що на анкеті не було ані голови, ні секретаря філії.

Учасник.

—o—

СПОРТ.

Недільні змагання.

В неділю 19. ц. м. розіграє Україна відплатні змагання за мистецтво А-кляси зі Світезю на грищі останньої на Замарстинові. Початок: год. 5. попол. Попередять змагання за мист. Б-кляси Україна II.—Світезь II. Крім того відбудуться ще такі змагання за мистецтво А-кляси: Гасмонея—Ресовія у Львові, Польонія—Поґонь (Стрий) в Перемишлі, II Сокіл—Лехія I. Б, Поґонь I. Б—Ревера. У рямках мистецтв Ліґи грають: Поґонь—Гарбарня (год. 11-а на грищі Поґоні, попередять змагання Поґонь I. Б—Ревера в год. 9-ій), Лехія—Варшавянка (год. 5. попол.) і Леґія—Чорні у Варшаві.

З легкої атлетики.

З польської преси довідуємося, що краківський спольщений українець Новосільський (член „Краковії“) поставив у бігу 110 м. через плітки новий польський рекорд 15,4 сек., а в скоці вдаль осягнув 6 м. 89 цм. (Як відомо, той самий Новосільський брав перед кількома роками участь у спортових змаганнях, орґанізованих Українським Спортовим Союзом у Львові).

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 17. VII. 1931 р. масло експортове пріма 3·40 зол., масло десерове пріма 3·30 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·20 зол., копа яєць 4·40—4·50 зол.

—o—

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Нестор Маркіян Банах, УСС., старшина II. гарматнього полку УГА., помер 13. липня ц. р.

Покійний, абсольвент технічної школи у Відні і матурист учит. семинара, вступає з початком 1915 р. до УСС., в рядах котрих як вістун перебув бої під Лисонею, Ценевою, Конюхами, за які був відзначений медалями хоробрости. По переході УСС. на Україну в 1918 р. був приділений командою УСС. до штабу полк. Трампіша в Камянці Под., де перебував до розвалу Австрії, займаючись орґанізацією тамошніх громадських „Просвіт“ та військових українських установ. По розвалі Австрії спішить до Сх. Галичини, роззброюючи по дорозі одним забраним з Камянця скорострілом полк мадярської кавалерії, з кількома випадково дібраними товаришами. Безпосередньо після того спішить до Львова, звідки доходять уже відгуки боїв. У перших днях листопада стає в ряди війська на відтинку Підзамче, справляючи, крім полевої служби, під градом куль пірвані телеграфічні та телефонічні лінії.

По упадку Львова покидає як один з останніх мури міста, доходячи до Борщович, де обезсиленого й зомлілого находить отаман Воєвідка, що приказує санітарям віднести його до полкової лічниці. По виздоровленню лишаеться як хорунжий в II. гарм. полку отам. Воєвідки і переходить усі його ясні і сумні хвилі. Чортівська Скала, Персенківка, Сихів, Давидів, Дубляни, Чортків — всюди там він заїздив (часто з чет. Кострічем) просто на боєву лінію, переводячи під обстрілом телефонічні лінії. Опісля ґегенна УГА на Україні, вкінці смерть от. Воєвідки. Тоді-то скорою ходою приходить до розвязання полку більшовиками, які старшин, а враз з ними і Покійного, арештують і вивозять до Київа. З Київа Покійний з сотн. Балтром та кількома товаришами втікає, прямуючи в Галичину. Одначе в дорозі допадають їх знову більшовики, при чому сотн. Балтро гине, а Покійного селяни чудом вириваютъ з більшовицьких рук та переховують. Наступають польські війська, арештують в Житомірі Покійного, який опісля вступає в армію Головного Отамана Петлюри. Ще раз з українським військом переходить Україну аж до Київа, звідки й вертає разом з польськими та українськими відділами.

Опинившись у Сокалі, стає в рядах орґанізаторів завмерлого громадського життя, де своєю працею скоро вибивається у гром. установах. В 1922 р. за хлібом виїздить у Виленщину, обіймаючи там учительську посаду. І знову праця, але серед чужих, в сірій буденщині, для хліба. Своєю інтеліґенцією вибивається серед тамошнього учительства, так, що князь Четвертинський не завагався довірити йому науку своєї доньки.

Та всі воєнні й повоєнні переживання лишили на ньому свій слід, спричиняючи хоробу, котра, постійно розвиваючись, по довгій 5-літн. боротьбі звалила його передчасно, бо в 33 році життя, в домовину. Похорони відбулися 15. ц. м. на Личаківське кладовище. І залунало знову над свіжою стрілецькою могилою „Видиш, брате мій“, пращаючи Покійного улюбленою ним піснею на вічний спочинок. В. Й. П.!

Іван Іванчук, купець, член-основатель філії Т-ва українських ремісників, промисловців і торговців „Зоря“ в Трускавці, визначний громадянин, член громадської ради і член та касієр українських трускавецьких установ, помер нагло дня 15. ц. м. в 61-ім році життя. В. Й. П.!

—o—

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Субота, 18. липня, год. 8 веч. Ревія: „До побачення". (Знижки важні).

Неділя, 19. липня, година 8·— вечором Ревія: „До побачення". (Знижки важні).

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Від пятниці 17. липня ц. м. нечинний.

Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „Сни богів".

КАСІНО: Звукові фільми „Уста ніколи не цілувані" та Кен Мейнард.

КОЛЬОСЕЙ: „Фанфари любови" та „Поліцмайстер Тагеєв".

ЛЕВ: Звукова фільма: „Світла і тіні материнства".

МАРУСЕНЬКА: Звукові фільми „Весна в Пратері" та „Воздушні пірати".

ОАЗА: Звукова фільма: „Чотирьох чортів".

ПАЛЯС: Звукова фільма „За кулісами театру".

ПАН: Звукові фільми „Залога смерти" (Л. Вольгайм) та Бастер Кітон.

ПАСАЖ: „Рінальдо Рінальдіні" та „Великан гір" (Мачісте).

ХИМЕРА: Звукова фільма: „Тройка" (Ольга Чехова).

СТИЛЕВЕ: З приводу реконструкції кіно нечинне.

УПХА: „Сліпі вулиці Шангаю" та „Мертвий узол".

Програма радіо.

Субота, 18. липня 1931.

Братислава (278,8) 12·30 Поп. конц. радіоорх. **Липськ** (259,3) 16·30 Легка музика. 18·35 „Смерть д-ра Фінкая", оповідання Еберта. 19·30 Радіокабарет. **Брно** (341,7) 14·30 Концерт радіоорх. 19·25 Концерт празького квартету. **Штрасбург** (345,2) 15·15—17·45 Танкові плити. **Льондон** (356,3) 16,45 Органова музика. 21·00 Симфон. концерт радіооркестри. **Штутгарт** (360,1) 12·20 Концерт мандоліністів. 16·30 Дитина і забава в музиці — концерт симф. орх. 22·30—24·00 Танкова музика в Карльсруге. **Гамбург** (372,2) 20·00 „Веселе подружжя" і „Руки в гору". **Букарешт** (394,2) 18·00 Легка румунська музика. 22·00 Танкова музика з басену Лідо. **Берлін** (419) 20·00 Легкий концерт берл. симф. орхестри. **Рим** (441,2) 21·00 „Сестра Ангелика, опера Пучінія і „І кампаньчі" комічна опера Річітелія. **Гельсінгфорс** (153,2) 19·00 Оперетка. **Відень** (516,4) 19·30 „Пригоди одної пані". **Будапешт** (550,5) 12·05 Циганська музика. 21·15 Циганська музика в ресторі. Маркус.

Неділя 19. липня 1931 р.

Кенігсберг (217,1) 9·00 Богослуження. 12·00—14·00 Попол. концерт радіоорх. 14·30—15·15 Концерт штр. трія. **Липськ** (259,3) 17·00 Концерт робіт. хорів. 20·00 „Крицевий кінь", опера Обера. **Братислава** (2578,8) 19·45 „Доллі", оперетка Арнольда. 22·15 Циганська музика. **Льондон** (356,3) 21·05 Камеральна музика. **Штутгарт** (360,1) 18·00 Музика на двох фортепянах. **Гамбург** (372,2) 7·00 Портовий концерт. 19·00 Норвеський концерт. **Букарешт** (394,2) 11·45 Релігійний хор. 17·00 Легка румунська музика. 21·00 „Нітуш", оперетка. **Берлін** (419) 8·55 Богослуження. 15·40 Концерт військ. орхестри. 18·10 Концерт на форт. і скрипку. **Рим** (441·2) 17·00—18·30 Концерт. **Прага** (486,2) 19·00 Концерт на мандолінах і гітарах. 22·15 Циганська музика. **Відень** (516,4) 11·05 Концерт від. симф. орхестри, 20·00 „Мікадо", оперетка. **Будапешт** (550,5) 18·00 Легкі мадярські пісні. 23·00 Музика з кавярні Дунакорсо. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт.

Понеділок, 20. липня 1931. р.

Липськ (250,3) 12·05 Грам. плити. 16·30 Легка музика. **Братислава** (278,8) Камеральна музика. Тріо Бремса. **Штутгарт** (360,1) 11·10 Концерт діточого хору. **Гамбург** (372,2) 20·00 „Віденська пивачка", оперетка. **Букарешт** (394,2) 18·00 Танкова музика. 21·00 „Місса соленніс" Бетовена. **Берлін** (419) 20·40 Симфонічний концерт. **Стокгольм** (435,4) 17·00 Шведські народні мельодії. **Рим** (441,2) 13·10 Легка музика. **Мілянo** (500,8) 21·45 Камеральна музика. **Відень** (516,4) 16·00 Конц. капелі Вольфшталь. 22·20 Джезбенд. **Будапешт** (550,5) 20·00 Циганська музики. 21·15 Симфонічний концерт. **Москва** (1481) 20·30 Популярно-науковий відчит.

ЛЬВІВСЬКЕ РАДІО.

Субота, 18. липня 1931.

Львів (380,7) 11·58 Сигнал часу з Варшави. 12·10 Грамофонові плити. 13·10 Метеорольогічний комунікат. 14·50 Господарський комунікат. 15·10 Грамофонові плити. 15·25 Відчит з Варшави. 16·00 Програма для дітей. 16·30 Концерт для молоді. 16·50 Відчит з Варшави. 17·10 Серед книжок. 17·25 Грамофонові плити. 17·55 Відчит з Варшави. 18·00 Музика для молоді. 19·00 Всячина. 19·40—22·25 Трансмісії з Варшави. 22·30 Шопенівський концерт. 23·00—24 Танкова музика.

Неділя, 19. липня 1931.

Львів (380 7) 10·00 Богослуження. 11·58 Час з астрономічної обсерваторії у Варшаві. 12·10 Грамофонові плити. 13·10 Метеорольогічний комунікат. 13·20 Музика з Варшави. 13·48 Відчит з Варшави. 14·00 Музика з Варшави. 14·10 Відчит з Варшави. 14·25 — 14·30 Музика з Варшави. 15·00 Виклад про птахівництво. 15·20 Музика з Варшави. 15·30 Відчит з Вильна про гриби. 15·50 Музика з Варшави. 16·00 Відчит. 16·20 Музика. 16·40 Програма для дітей. 17·45 Концерт. 19·00—20·00 Всячина. 20·15 Популярний концерт варшавської фільгармонії. 22·30 Співацький речитатив. 23·00—24·00 Легка музика з Варшави.

Комунікат ч. 1.

Комітету для уладження Окружного Народнього Свята в Станиславові з приводу 50-літнього ювилею „РІДНОЇ ШКОЛИ".

На зазив Філії Т-ва „Просвіта" в Станиславові всі українські товариства Станиславова рішили уладити в Станиславові 6-го вересня 1931 р. з нагоди 50-літнього ювилею „Рідної Школи" ОКРУЖНЕ ЮВИЛЕЙНЕ СВЯТО. Цю думку одобрила від цілої округи вічева делегатів читалень „Просвіти", Соколів і Лугів, затверджуючи рівночасно накмчену Організаційним Комітетом програму Свята.

В програму Свята входить: полеве Богослуження, похід містом на площу вправ з кінними бандеріями й возами з алегоричними картинами, привіти і промови, вправи Соколів і Лугів, легкоатлетичні змагання сільських дружин, народні картини і народні забави, театральна вистава під голим небом.

Це Свято мусить стати доказом нашого розуміння великої ваги „Р. Ш.". На цьому Святі багатотисячні маси українців цілої округи мусять засвідчити, що рідношкільна ідея дорога їм і близька. Воно мусить також бути доказом глибокої національної свідомости і здисциплінування мас.

Діловий Комітет почав уже широко закроєну працю в окрузі. Крім організації самого Свята, Комітет підготовлює приміщення і прохарчування учасників здвигу, санітарну поміч та наладнує доїзд і відїзд учасників з дальших сторін. Тому Комітет просить уже заздалегідь подавати кількість учасників з кожної околиці, спеціяльно вправляючих (з поданням подрібних вимог), щоби можна узискати відповідні залізничі знижки та підготовити приміщення і харчі.

Замість карти вступу, уповажнюючої до участи в поході і вступу на площу вправ, видано металеву памяткову відзнаку в ціні 50 сот. Комітет просить громадянство цілої округи, щоби вже закуповувало відзнаки, бо це уможливить йому вже тепер підрахувати число учасників і краще зорганізувати Свято. Відзнаки продають виділи читалень, кооператив, Соколів і Лугів, а по містах ПСК і Філії „Просвіти". У всіх справах, звязаних зі Святом, звертатися до канцелярії Філії „Просвіти" в Станиславові, вул. Сапіжинська ч. 23, або до голови Виконавчого Комітету д-ра Олександра Чорненка, вул. Голуховського ч. 12.

Станиславів, у липні 1931.

ЗА ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ:

Д-р О. Чорненко в. р. М. Кушнір в. р.

Д-р Р. Борисевич в. р.

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Кооп. Український Театр у Львові. Український Нар. Театр ім. І. Тобілевича в Станиславові.

КОСІВ:
18/VII. „Життя Парижа".
19/VII. „Гетьман Дорошенко".
З Косова їде театр до Кут.

Новий Український Театр дир. П. Карабіневича.

КОРЧИНА:
18/VII „Маруся Богуславка".
19/VII „Воскресення".
ЕДЛИЧІ:
20/VII „Маруся Богуславка".
21/VII „Вій".
22/VII „Циганка Аза".
23/VII „Ой не ходи Грицю".

На осінній сезон у Галичині. Театр обіде більші міста з найновішими штуками: **„Бар Кохба" опера, „Ленін" драма і „Сорочинський ярмарок" оперетка.**

Бурса ім. Івана Франка в Яворові прийме гімназійних учнів до бурси ч. І. і ч. II. Місячне утримання в бурсі ч. І. 50 зол. у бурсі ч. II. 36 зол., або рівновартість харчами. Подання вносити до 10 серпня 1931 р. 48 3—3

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає